

TOMASZ JEŻ, *Danielis Sartorii Musicalia Wratislaviensia*, Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa, Warszawa 2017, ss. 627, ISBN 978-83-65886-11-8.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2018.65.13-19>

Badania nad religijną kulturą muzyczną w Polsce mają już swoją tradycję i dokonania. W ten nurt wpisuje się kolejna ważna inicjatywa, Fontes Musicae in Polonia, realizowana przez muzykologów skupionych wokół Zakładu Historii Muzyki Polskiej Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym jej celem jest edycja krytyczna polskich źródeł muzyki dawnej, dotycząca muzycznego dziedzictwa jezuitów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej. Dotychczas ukazały się kolejno trzy woluminy: *Sigismundus Lauxmin, Ars et praxis musica, Graduale pro exercitatione studentium, Antiphonale ad psalmos*, Warszawa 2016, opr. Jūratė Trilupaitienė; Martinus Kretzmer; *Sacerdotes Dei benedicite Dominum Memorare o piissima virgo Aeterne rerum omnium effector Deus Laudem te Dominum*, Warszawa 2017, opr. Tomasz Jeż, Maciej Jochymczyk (edycja krytyczna czterech kompozycji Martina Kretzmera, jezuita z Braniewa, inspirowanych traktatem *Musurgia universalis* Athanasiusa Kirchera); Georgius Braun, *In nomine Jesu. O caelitum Dux*, Warszawa 2017, opr. Tomasz Jeż (dwa utwory zachowane w zbiorach kanoniczek we Wrocławiu: koncert wokalny *In nomine Jesu* oraz wykonywana przy okazji spektakli bożonarodzeniowych pastorella *O caelitum dux*). Ostatnio wydanym zbiorem, będącym przedmiotem naszego omówienia, jest światowej sławy kolekcja muzykaliów Daniela Sartoriusa (1612-1671), *Danielis Sartorii Musicalia Wratislaviensia* z wrocławskiego gimnazjum św. Elżbiety autorstwa Tomasza Jeża (UW).

Należy podkreślić, iż wydobywanie na światło dzienne tego rodzaju skarbów muzycznych, ukrytych w wielu bibliotekach i archiwach, należy niewątpliwie do chlubnych zadań podejmowanych współcześnie przez wielu muzykologów.

1. CHARAKTERYSTYKA I CEL EDYCJI

Prezentowany zbiór liczy 399 druków muzycznych z lat 1606-1665 oraz 5 podobnie datowanych rękopisów. Repertuar tej kolekcji gromadzi ogółem ponad 8 tysięcy utworów. Publikacja stanowi formę zwartego katalogu przechowywanych we wrocławskim gimnazjum muzykaliów, które dotychczas nie były przedmiotem kompleksowego zaprezentowania.

Tego niezwykle trudnego i ambitnego zadania podjął się muzykolog UW, dr hab. Tomasz Jeż. Przygotowana przez niego książka opatrzona jest dwujęzycznym *Wstępem* (w języku polskim, s. 5-60 i angielskim, s. 61-116). Autor przedstawia najpierw Czytelnikowi osobę Daniela Sartoriusa (1612-1671), od którego to nazwiska zbiór bierze nazwę; następnie prezentuje historię powstania kolekcji naświetlając szeroki jej kontekst (Thomas Rehdiger i jego biblioteka, kościół i gimnazjum św. Elżbiety we Wrocławiu, kolekcja muzykaliów Daniela Sartoriusa oraz późniejsze jej losy). Kolejnym ogniwem merytorycznego wprowadzenia jest repertuar, a dokładnie miejsca wydań i nazwiska wydawców druków; kompozytorzy i ośrodki, z którymi byli oni związani; mecenas, protektorzy i muzycy, którym dedykowali swoje dzieła; gatunki i formy muzyczne oraz ogólny charakter i specyfika przekazu. Autor podkreśla, iż „przeszło 25% zasobu to druki unikalne, niezachowane obecnie w żadnej innej bibliotece świata” (s. 48). To ważne stwierdzenie z pewnością wzbudzi ciekawość badawcą muzykologów-analityków!

Głównym celem katalogu jest rekonstrukcja muzycznej części *Bibliotheca Rhedigeriana* (*Sartoriana*) w jej historycznym zasobie, tzn. nie zniekształconym jeszcze XIX-wiecznymi ingerencjami i XX-wiecznymi relokacjami. Jego zadaniem – jak podkreśla T. Jeż – jest przede wszystkim pomoc w podjęciu szerszych studiów nad kulturą muzyczną Wrocławia, środkowoeuropejską recepcją spuścizny włoskiego Seicenta oraz prac nad edycją wybranego z niej repertuaru i przywróceniem go współczesnej kulturze muzycznej za pomocą koncertów i nagrań (s. 5).

2. UKŁAD I ZAWARTOŚĆ

Treść zbioru bazuje na fundamentalnych repozytoriach zbiorów muzycznych: rękopiśmiennym Siegrieda Dehna oraz drukowanych katalogów Emila Bohna, Roberta Eitnera, Claudia Sartoriego i zespołu redaktorów pracujących pod kierunkiem Emila Vogla oraz współczesne edycje katalogów RISM i katalog włoskich druków z muzycznymi opracowaniami części oficjów mszalnych i Liturgii godzin. Opublikowany katalog opisuje historyczną zawartość biblioteki za pomocą rekordów składających się z trzynastu kolejno znormalizowanych pól: *Catalogue numer* (numer nadany w ciągłej numeracji źródeł), *Composer(s)* (imię i nazwisko kompozytora), *Title* (odpis karty tytułowej danej jednostki), *Publication* (miejsce wydania oraz imię i nazwisko drukarza), *Description* (opis historycznie udokumentowanej formy zachowania opisywanej jednostki), *Shelfmark* (aktualna sygnatura egzemplarza danego tytułu, poprzedzona kodem kraju i siglum biblioteki), *Notes on item* (informacja, czy zachowany we Wrocławiu egzemplarz jednostki, pochodzący z *Bibliotheca Rhedigeriana*, jest jedynym przekazem), *Provenance* (obecność pieczęci potwierdzających przynależność jednostek do zbioru *Bibliotheca Rhedigeriana*), *Catalogues* (zawiera informacje o danej jednostce z ogólnie dostępnych katalogów), *Digitized version* (zawiera link do publikowanego on-line faksymile danej jednostki), *Modern edition* (podaje tytuły edycji poszczególnych jednostek bądź wybranych z ich treści kompozycji), *Recording* (odnotowuje

najbardziej reprezentatywne i najnowsze publikacje płytowe), *Contens* (opisuje zawartość danej jednostki, wyliczone w numeracji ciągłej kolejne utwory stanowiące jej treść).

Dopełnieniem publikacji jest wykaz skrótów, wykaz źródeł oraz dwa indeksy: osób i nazw miejscowych.

3. STRONA TECHNICZNA

Prezentowana pozycja została niezwykle pieczołowicie przygotowana od strony edytorskiej. Na podkreślenie zasługuje wzorcowa szata graficzna i profesjonalna redakcja techniczna monografii starannie wydrukowanej w warszawskim Wydawnictwie Naukowym *Sub Lupa*. Estetycznie zaplanowana została także okładka, przedstawiająca kontrafakturę madrygału Giovanniego Rovetty, *Giovinetta fastosa* (R 2982, S II/T), wpisana ręką Daniela Sartoriusa. Fotogram ten zdecydowanie podnosi walor dokumentacyjny zbioru, zwiększa jego atrakcyjność i daje jednocześnie wyobrażenie o całej kolekcji. Dobrą orientację i łatwe korzystanie z katalogu powodują, właściwej wielkości, marginesy i interlinie oraz pogrubione poszczególne nazwy pól każdego z rekordów. Dodatkowym atutem publikacji jest jej dwujęzyczny wstęp, umożliwiający dotarcie do szerszego grona wszystkich zainteresowanych wrocławską kolekcją muzykaliów.

Komitetowi Redakcyjnemu serii *Fontes Musicae in Polonia* należą się wyrazy najwyższego uznania za trud podjęcia się tego przedsięwzięcia, które bez wahania można nazwać historycznym. Pozostaje jedynie wyrazić nadzieję, iż ogłoszona w tak krótkim czasie kolejna już publikacja stanie się zwiastunem następnych, równie cennych wydań, które umożliwią podjęcie szeroko zakrojonych studiów nad kulturą muzyczną nie tylko Wrocławia, ale także wielu innych ośrodków wciąż czekających na swych kompetentnych badaczy. Zsumowanie tego rodzaju prac przyniosłoby w przyszłości wiarygodną syntezę dziedzictwa bogatej religijnej kultury muzycznej w całej Polsce, którą możemy się śmiało chlubić pośród innych narodów europejskich.

Ks. Piotr Wiśniewski
Instytut Muzykologii KUL
e-mail: wisniewskipiotr@op.pl